

ศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขการแบ่งมรดกตามบทบัญญัติอิสลาม : กรณีศึกษาผู้นำศาสนาชุมชน มุสลิม เขตเทศบาลเมืองนราธิวาส

The Study Problems and Solutions of the Inheritance under Islamic Law : A Case Study of Muslim Religious Leaders in Narathiwat Municipality

วรยุทธ์ อุซึง¹

Worrayut U-seng¹

(Received: January 12, 2020; Revised: March 17, 2020; Accepted: May 02, 2020)

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบัญญัติอิสลามว่าด้วยการแบ่งมรดก ศึกษาปัญหา และแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับการแบ่งมรดกตามบทบัญญัติอิสลามของชุมชนมุสลิม เขตเทศบาลเมืองนราธิวาส โดยศึกษาจากเอกสาร อัลกุรอาน อัลหะดีษ งานวิจัยและข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต รวบรวมข้อมูลเชิงสำรวจ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับการแบ่งมรดกตามบทบัญญัติอิสลามจากผู้นำศาสนา จำนวน 10 คน โดยเลือกแบบเจาะจง และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบพรรณนา วิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า บทบัญญัติอิสลามว่าด้วยการแบ่งมรดก กำหนดให้มีการจัดการมรดกโดยเร็วและกำหนดให้ทรัพย์สินมรดกตกเป็นกรรมสิทธิ์ของทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกทันทีที่เจ้ามรดกเสียชีวิต ส่วนปัญหาที่เกิดขึ้นจากการแบ่งมรดกมีหลายปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาความไม่พอใจกับส่วนแบ่งที่ได้รับ การเบียดบังและความล่าช้าในการแบ่งมรดก และการจัดการแบ่งมรดกไม่เป็นไปตามบทบัญญัติอิสลาม ปัญหาเหล่านี้มีสาเหตุมาจาก เจ้ามรดก (ผู้เสียชีวิต) ได้ทำนิติกรรม หรือพินัยกรรม โดยไม่มีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ไม่มีพยานรู้เห็น ขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการแบ่งมรดกตามบทบัญญัติอิสลาม และขาดความไว้วางใจระหว่างทายาทด้วยกัน ทำให้เกิดปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการแบ่งมรดก สำหรับแนวทางในการแก้ไขปัญหา พบว่าผู้นำศาสนาได้เรียกผู้มีสิทธิรับมรดกมาพูดคุยปรับความเข้าใจกัน มีการจัดการแบ่งมรดกใหม่ให้ถูกต้อง มีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการแบ่งมรดกตามบทบัญญัติอิสลาม และหากว่าผู้นำศาสนาไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ก็จะส่งเรื่องไปยังสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดดำเนินการต่อไป แนวทางในการแก้ไขที่สำเร็จมากที่สุด คือ แนวทางที่ผู้นำศาสนาเรียกผู้มีสิทธิรับมรดกมาพูดคุยปรับความเข้าใจกัน และงานวิจัยนี้เห็นควรว่าในขณะพูดคุยปรับความเข้าใจควรมีผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้ใหญ่ที่นับถือมาอยู่ร่วมเพื่อให้เกิดความง่ายง่ายในการพูดคุย

คำสำคัญ : การแบ่งมรดกตามบทบัญญัติอิสลาม ปัญหา แนวทางแก้ไข

¹ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 1

¹ Narathiwat Primary Educational Service Area Office 1

ABSTRACT

This research is a qualitative study and has an objective to study Islamic law of provisions governing the inheritance and to study problems and to solve the problem of inheritance under Islamic law in urban area of Narathiwat by studying the documents, Qur'an, al-Hadith, research and internet. It survey data and interviews to collect data using specific samples of 10 Muslim religious leaders and presents data in the form of descriptive analysis. The study indicated that Islamic provisions governing the inheritance, Islamic law give a Muslim to heritage management. The estate of the deceased owner's heirs have a right to inherit. On the problem of inheritance, there are many issues that are important, namely the problem was not satisfied with the share received, problems to deal and delays in inheritance which causes problems for many reasons as follows, problem of management and heir to inherit each other does not comply with the provisions of Islamic law. These issues are caused by several factors namely while legal or intestate estate given to the heir or other non-successor while he is still alive, It does not have to take written notes, no witness, no knowledge about inheritance under Islamic law and no trust between the heirs together. It causes problems that affect the inheritance. There are many approaches and as follows, religious leaders are calling for the right to inherit a talk to an understanding together, giving a new divider a second time, training awareness about the inheritance provisions to Islamic community. If religious leaders cannot resolve the problem, it will refer the matter to the officers of the Provincial Islamic office. The best ways to solve the most successful is the way the religious leaders called for the right to inherit a talk to an understanding together. And this research agreed that while talking to an understanding should be qualified or adults who faithfully come together to make it easier to talk.

Key words: The Inheritance under Islamic Law, problems, solutions of the inheritance under Islamic Law.

บทนำ

อิสลามส่งเสริมให้มีการสร้างครอบครัว เพื่อสร้างความเป็นปึกแผ่นของสังคม เกิดความสงบสุข สร้างอุดมคติที่ดีเลิศ และเมื่อครอบครัวมีการหาเลี้ยงชีพตามหลักการศาสนา จากครอบครัวเล็กก็ใหญ่ขึ้น ต่างคนต่างทำงานเลี้ยงครอบครัวสร้างสินทรัพย์สืบทอดให้แก่บุตรหลาน พอมาจุดนี้บางครั้งจะเกิดปัญหาขึ้น เพราะทุกคนย่อมอยากได้ทรัพย์สินมากเป็นธรรมดา เกิดความขัดแย้งฆ่าฟัน เกิดการทะเลาะระหว่างกัน จนบางครั้งถึงกับตัดความสัมพันธ์ความเป็นพี่น้อง ศาสนาจึงมีกฎเกณฑ์ชัดเจนในเรื่องมรดก เพื่อทรัพย์มรดกจะได้ถ่ายทอดไปยังผู้มีสิทธิ และทายาททุกคน อย่างเป็นธรรมจากรุ่นสู่รุ่น โดยปรับเปลี่ยนหมุนเวียนกัน และถึงแม้จะมีตัวบทอัลกุรอาน

อัลหะดีษที่ชัดเจนเกี่ยวกับการแบ่งมรดก ก็ยังเกิดปัญหาตามมา จากการสัมภาษณ์ พูดคุยกับอิหม่าม (ผู้นำศาสนา) ถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ปรากฏให้เห็นว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการแบ่งมรดกขึ้นนั้นมีหลายปัญหา ดังนี้ เมื่อมีการเสียชีวิตของครอบครัวมุสลิม ส่วนมากจะล่าช้าในการแบ่งมรดก จึงทำให้เกิดปัญหาในครอบครัว เพราะว่าบางครั้งพี่น้องกันมีฐานะต่างกัน บางคนมีฐานะไม่ค่อยดีต้องการความช่วยเหลือ พอเกิดปัญหาดังกล่าวทำให้ตนเองเกิดความลำบาก และบางครั้งเกิดความล่าช้าในการแบ่งมรดกกินเวลายาวนานเป็นปี ถึงกับผู้มีสิทธิได้รับมรดกเสียชีวิตไปอีกคน ทำให้เกิดความซับซ้อนในการแบ่งมรดกมากขึ้น อีกปัญหาหนึ่งที่พบเกิดขึ้นคือ ผู้รับมรดกที่เป็นหญิงไม่ยอมรับตนเองที่ได้ส่วนแบ่งน้อยกว่าผู้ชาย ต้องการที่จะแบ่งเท่า ๆ กัน เกิดการอิจฉาระหว่างกัน เกิดการมองหน้ากันไม่ติด และบางครั้งนำมาซึ่งทะเลาะกัน สำหรับสามีที่แต่งงานภรรยาหลายคน เมื่อสามีเสียชีวิตเกิดการแย่งชิงทรัพย์สินของสามี ต้องการที่จะได้ครอบครองคนเดียว มีการอ้างว่าทรัพย์สินนั้น ๆ สามีให้เธอแล้วโดยไม่มีพยาน และถ้ามีบุตรปัญหาที่จะตกอยู่ที่บุตร ทรัพย์สินที่เป็นยานพาหนะ เช่น รถยนต์ รถจักรยานยนต์ หรือเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่ไม่ได้มีการแบ่งที่ชัดเจน แต่นำเอาไปใช้แล้ว หรือเอามาครอบครอง ก็จะทำให้เกิดปัญหาตามมาว่าอาจจะเกิดความเสียหาย เป็นต้น (ข้อมูลจากการให้สัมภาษณ์)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเห็นว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาปัญหา และแนวทางการแก้ไขการแบ่งมรดกตามบทบัญญัติอิสลาม เพื่อศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นจากการแบ่งมรดกตามบทบัญญัติอิสลาม หรือศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการแบ่งมรดก อีกทั้งยังเพิ่มความรู้ ความเข้าใจต่อหลักการจัดการมรดก ทั้งนี้เพื่อนำผลวิจัยที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการศึกษา และแก้ไขปัญหาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบัญญัติอิสลามว่าด้วยการแบ่งมรดก
2. เพื่อศึกษาปัญหาในการแบ่งมรดกตามบทบัญญัติอิสลาม ในเขตพื้นที่การณศึกษา ผู้นำศาสนาชุมชนมุสลิม เขตเทศบาลเมืองนราธิวาส ตำบลบางนาค อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส
3. เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการแบ่งมรดกตามบทบัญญัติอิสลาม ในเขตพื้นที่การณศึกษา ผู้นำศาสนาชุมชนมุสลิม เขตเทศบาลเมืองนราธิวาส ตำบลบางนาค อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

ระเบียบวิธีการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้การศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้นำศาสนาชุมชนมุสลิม เขตเทศบาลเมืองนราธิวาส และหัวหน้าฝ่ายประนีประนอมของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส จำนวน 28 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้นำศาสนาชุมชนมุสลิม เขตเทศบาลเมืองนราธิวาส ตำบลบางนาค อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส จำนวน 9 คน และหัวหน้าฝ่ายประนีประนอมของสำนักงานคณะกรรมการ

อิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส จำนวน 1 คน เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ รวมทั้งหมด 10 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 การศึกษาในเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเนื้อหาจากเอกสาร (Documentary Research) เป็นการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ทั้งที่เป็นข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิที่มีผู้รวบรวมไว้แล้ว ได้แก่ ตัวบท คัมภีร์อัลกุรอาน และอัลหะดีษ ที่มีการบัญญัติเกี่ยวกับการแบ่งมรดกหนังสือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสื่ออินเทอร์เน็ตออนไลน์ เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการอ้างอิงชั้นพื้นฐาน และนำข้อมูลที่ศึกษามาประมวลผลเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ในการศึกษาของผู้วิจัย

2.2 การศึกษาในเชิงสำรวจ

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงสำรวจ โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

2.2.1 ผู้วิจัยติดต่อขออนุมัติหนังสือจากผู้อำนวยการสถาบันอิสลามและอาหรับศึกษา เพื่อขออนุญาต และขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมทั้งชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับการทำวิจัยครั้งนี้

2.2.2 เก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ (Key informant) และถามประเด็นที่ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้า โดยใช้เวลาในการเก็บข้อมูลดังกล่าว 2 สัปดาห์ ตั้งแต่วันที่ 27 กันยายน 2559 ถึงวันที่ 16 ตุลาคม 2559

2.2.3 ลักษณะคำถามเป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open-Ended Question) เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างที่ทางผู้วิจัยเลือกไปสัมภาษณ์ สามารถที่จะแสดงความคิดเห็นรวมถึงทัศนคติและแง่มุมต่างๆ ได้อย่างเปิดกว้าง โดยที่แนวคำถามเชิงลึกจะถูกกำหนดขึ้นเพื่อให้สามารถตอบคำถามของวัตถุประสงค์การศึกษาค้นคว้าเป็นสำคัญ

2.2.4 ผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ผู้นำศาสนาชุมชนมุสลิม เขตเทศบาลเมืองนราธิวาส และหัวหน้าฝ่ายประนีประนอมของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส จากนั้นผู้วิจัยขอบันทึกเทปการสนทนา และจะเปิดเทปในบางตอนของการสนทนา ถ้าผู้ให้สัมภาษณ์ต้องการ หรือภายหลังสัมภาษณ์เสร็จแล้ว ผู้ให้สัมภาษณ์มีสิทธิขอให้ผู้วิจัยลบการบันทึกเทปทั้งหมดของการสัมภาษณ์ได้

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ลักษณะเครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการวิจัยมีดังนี้

3.1 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์ 1 ชุด โดยมีขั้นตอนการดำเนินการสร้างเครื่องมือดังนี้

3.1.1 ได้มีการศึกษาแบบสัมภาษณ์จากงานวิจัยต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

3.1.2 ได้มีการรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการสร้างแบบสัมภาษณ์โดยมีการค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เช่น หนังสือ ตำรา และสื่อออนไลน์อินเทอร์เน็ต

3.1.3 ได้มีการสร้างเครื่องมือ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ใช้ในการศึกษา สร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์แบบร่าง และตรวจสอบพิจารณาโดยผู้เฉพาะทาง

3.1.4 เครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบพิจารณาโดยผู้รู้เฉพาะทาง ได้นำไปตรวจสอบเพื่อหาความเที่ยงของคำถาม (ค่า IOC) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข และทำการพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ เพื่อลงพื้นที่เก็บข้อมูล

3.2 ประเภทของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ (Interview) ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อคำถามที่จะทำการสัมภาษณ์

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้ให้สัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนดังต่อไปนี้

4.1 เมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลจากภาคสนามที่ลงพื้นที่สัมภาษณ์นั้น นำมาตรวจสอบความเรียบร้อย ความถูกต้องของข้อมูล เพื่อจะทำการวิเคราะห์ โดยนำข้อมูลมารวบรวมจัดระบบเป็นหมวดหมู่ เป็นเค้าโครงเรื่องให้เรียบร้อย

4.2 ผู้วิจัยนำข้อมูลไปวิเคราะห์โดยใช้ แบบสัมภาษณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) โดยการนำเสนอข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขการแบ่งมรดกตามบทบัญญัติอิสลาม กรณีศึกษา ผู้นำศาสนาชุมชนมุสลิม เขตเทศบาลเมืองนราธิวาส

ผลการวิจัย

ผลวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาบทบัญญัติอิสลามว่าด้วยการแบ่งมรดก พบว่า เมื่อมุสลิมถึงแก่ความตาย อิสลามได้บัญญัติให้มีการจัดการมรดกของมุสลิมอย่างรวดเร็วที่สุด ไม่ควรที่ยืดเวลายาวนาน และทรัพย์สินทุกประเภท หรือสิทธิบางอย่างของผู้ตายกลายเป็นมรดก ซึ่งจะต้องถ่ายโอนไปยังทายาท และผู้มีสิทธิรับมรดกทุกคนทุกประเภท โดยผ่านกระบวนการจัดการตามหลักกฎหมายอิสลามที่ได้บัญญัติไว้ เพราะมรดกของผู้ตายเหล่านั้นอาจจะเกี่ยวพันกับบุคคลหลายคน หรือเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย หลายองค์กร เพื่อให้การคุ้มครองและหยิบนั่นเป็นธรรมให้แก่ทุกคนที่เกี่ยวข้อง และยังช่วยป้องกันปัญหาความขัดแย้งในกลุ่มทายาทของผู้ตาย ซึ่งเป็นหนึ่งในหลายปัญหาของปัญหาสังคม

การแบ่งมรดก เป็นระเบียบตามหลักการของศาสนาอิสลามที่ได้รับการยืนยันด้วยตัวบทอัลกุรอาน อัลหะดีษ และอิจญ์มาอ์ ซึ่งมีความสำคัญเช่นเดียวกับหลักการที่ว่าด้วยการละหมาด การจ่าย ซะกาต การทำธุรกรรมต่าง ๆ โดยอิสลามได้กำหนดบทบัญญัติไว้อย่างชัดเจน ทั้งในบทบัญญัติจากอัลกุรอาน และในบทบัญญัติ

จากหะดีษโองการอัลกุรอานที่ได้กล่าวไว้เกี่ยวกับการแบ่งมรดก อัลลอฮฺ.ซุบฮานาสุวตาอาลา ได้กล่าวไว้ในซูเราะห์ อันนิสา อายะห์ 4 ความว่า สำหรับบรรดาชายนั้นมีส่วนได้รับจากสิ่งที่บิดามารดา และบรรดาญาติที่ใกล้ชิดได้ทิ้งไว้ และสำหรับบรรดาหญิงนั้นก็มีส่วนได้รับจากสิ่งที่บิดามารดา และบรรดาญาติที่ใกล้ชิดได้ทิ้งไว้ซึ่งสิ่งนั้นจะน้อยหรือมากก็ถือว่าเป็นสัดส่วนที่ถูกกำหนดไว้แล้ว (สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับประเทศไทย, 2542)

ในส่วนของหะดีษ รายงานโดยอัลบุคอรีย บว่าด้วยบุตรที่ได้รับมรดกจากพ่อและแม่ เลขที่ 6732 รายงานจากท่าน อิบน์อับบาส รอฎียัลลอฮ์อันฮู ท่านรอซูลุลลอฮฺ คือลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม ที่ได้กล่าวไว้ ความว่า พวกเจ้าจงแบ่งปันทรัพย์มรดกให้แก่ทายาทภาคีพหุ และส่วนที่เหลือก็จงให้แก่ชายที่สนิทที่สุดกับเจ้ามรดก (Al-Bukhari, 1999)

ผลวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาปัญหาในการแบ่งมรดกตามบทบัญญัติอิสลาม ในเขตพื้นที่กรณีศึกษา ผู้นำศาสนาชุมชนมุสลิม เขตเทศบาลเมืองนราธิวาส ตำบลบางนาค อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส พบว่า กรณีการแบ่งมรดกตามบทบัญญัติอิสลามในเขตพื้นที่ดังกล่าวมีปัญหา 3 ด้าน คือ 1) ปัญหาทำให้ทรัพย์สินก่อนเสียชีวิต แต่ไม่ได้บันทึก หรือมีหลักฐาน 2) ปัญหาความล่าช้าในการแบ่งมรดก และ 3) ปัญหาการแบ่งมรดกเองที่ไม่เป็นไปตามบทบัญญัติอิสลาม

ผลวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในการแบ่งมรดกตามบทบัญญัติอิสลาม ในเขตพื้นที่กรณีศึกษา ผู้นำศาสนาชุมชนมุสลิม เขตเทศบาลเมืองนราธิวาส ตำบลบางนาค อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส พบว่า แนวทางการแก้ไขปัญหามีดังนี้ 1) อีหาม่าจะเรียกทั้งสองฝ่ายมาประนีประนอม ให้หาข้อยุติพูดคุยปรับความเข้าใจกัน เนื่องจากอีหาม่าแค่ทำตามหน้าที่แบ่งมรดกตามบทบัญญัติอิสลามเท่านั้นเอง มิได้ทำหน้าที่ตัดสินว่าคนใดคนหนึ่งสมควรได้ เพราะว่าเรื่องมรดกเป็นเรื่องสิทธิของแต่ละคน หากมีการประนีประนอมกันได้สำเร็จ ถือว่าเป็นสิ่งที่ดี เพราะทุกคนนั้นเป็นพี่น้องกัน 2) จัดการเรียนการสอน หรือจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการแบ่งมรดกตามบทบัญญัติให้ สัปปุรุษในชุมชน เพื่อเพิ่มพูนความรู้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับวิชาการแบ่งมรดกตามบทบัญญัติ และจัดการอบรมให้ผู้ที่จะมาเป็นผู้จัดการมรดกเพื่อให้เกิดความชำนาญเฉพาะด้าน

อภิปรายผล

จากผลวิจัยเกี่ยวกับบทบัญญัติว่าด้วยการแบ่งมรดก อิสลามได้วางระบบการแบ่งมรดกของผู้ที่เสียชีวิตไว้อย่างดีเลิศ ทั้งในด้านเหตุผล และความยุติธรรม อิสลามได้กำหนดให้ถือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินได้ทั้งชายและหญิง ภายใต้ข้อกำหนดและกฎเกณฑ์ของอิสลาม ซึ่งพระมหาคัมภีร์อัลกุรอานได้อธิบายถึงกฎเกณฑ์ต่างๆของการแบ่งมรดก สถานะภาพของผู้รับมรดกอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ โดยมีได้ปล่อยช่องว่างไว้ให้ผู้หนึ่งผู้ใดทำการกำหนดการแบ่งมรดกได้ด้วยตนเอง หากแต่อัลกุรอานคือแม่บทของบัญญัติต่างๆของกฎหมายมรดกมีส่วนน้อยเท่านั้นที่บทบัญญัติของกฎหมายลักษณะนี้ได้มาจากสุนนะฮ์หรืออัลอิจญ์มาอฺ ฉะนั้นจึงไม่พบบทบัญญัติใดๆที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรื่องทางด้านสังคมที่อัลกุรอานจะอธิบายอย่างละเอียดครบถ้วนสมบูรณ์เหมือนกับบทบัญญัติในเรื่องการแบ่งมรดก เนื่องด้วยการให้ความสำคัญของอิสลามกับเรื่องการแบ่งมรดกอย่างแท้จริง เพราะการรับมรดกนั้น เป็นสาเหตุสำคัญที่สุดของการได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน

ผลวิจัยสภาพปัญหาการแบ่งมรดก ปัจจุบันกฎหมายอิสลามเกี่ยวกับครอบครัวและมรดกมีการใช้แพร่หลายในสังคมมุสลิม โดยเฉพาะใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล ไม่ได้ใช้บรรพ 5 และบรรพ 6 บังคับในเรื่อง ครอบครัวและมรดก ตามกฎหมายบ้านเมือง แต่มีการใช้กฎหมายอิสลามบังคับแทน ซึ่งนั่นหมายถึงว่าสังคมได้ให้ความสำคัญเป็นอย่างมากเกี่ยวกับครอบครัวและมรดก เพราะศาสนานับครอบครัวเป็นสังคมแรกที่สร้างบุคคลของสังคม และทรัพย์สินเสมือนปัจจัยยังชีพหลักของสังคม แต่จากคำว่ามรดก เป็นสิ่งที่ต่างคนก็ต่างต้องการ อาจจะใช้วิธีการที่ไม่ถูกต้องเพื่อให้ได้สิ่งนั้นมา ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่าปัญหาที่เกิดขึ้นจากการแบ่งมรดกยังมีหลายปัญหาที่รอการแก้ไข และพัฒนาต่อไป เพื่อความสงบสุขในสังคม และเชื่อมความสัมพันธ์ฉันท์พี่น้อง ปราศจากปัญหาที่นำมาซึ่งการทะเลาะ

ผลการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาในการแบ่งมรดกตามบทบัญญัติอิสลาม ในเขตพื้นที่การศึกษา ผู้นำศาสนาชุมชนมุสลิม เขตเทศบาลเมืองนราธิวาส ตำบลบางนาค อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส พบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นเจ้าของมรดก (ผู้ตาย) ได้ให้ทรัพย์สินบางส่วนให้กับลูกของเขา หรือคนอื่นที่ไม่มีสิทธิรับมรดกในช่วงที่เจ้าของมรดกยังมีชีวิตอยู่ แต่ไม่ได้มีการจดบันทึกเป็นหลักฐานไว้ หรือไม่ได้มีพยานจากบรรดาผู้มีสิทธิรับมรดก เช่น พี่น้อง ปัญหาที่จะเกิดต่อเมื่อเจ้าของมรดกเสียชีวิตไปแล้ว ทรัพย์สินของเขาก็กลายเป็นมรดก ทำให้บรรดาผู้มีสิทธินั้นก็จะถามถึงหลักฐานที่บ่งชี้ว่าเจ้าของมรดกให้แล้ว ส่วนฝ่ายที่ถูกให้นั้น ก็จะอ้างว่า เจ้าของมรดกยกให้แล้ว อาจเป็นไปได้ว่าให้จริงแต่ไม่มีหลักฐานชัดเจน หรือพยานรู้เห็นที่แน่ชัด ทำให้เกิดปัญหาตามมา เช่น เกิดปัญหาทะเลาะกัน ขาดความไว้วางใจ จนบางครั้งอาจจะถึงขั้นตัดขาดความสัมพันธ์ฉันท์พี่น้อง ถ้าเป็นเช่นนั้นก็จะส่งผลต่อการใช้ชีวิต เพราะอิสลามให้ความสำคัญต่อความเป็นฉันท์พี่น้อง สร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน พบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นเกิดความไม่พอใจกับส่วนแบ่งที่ได้รับ หรือไม่พอใจกับการแบ่งมรดก พบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้น ความล่าช้าในการที่แบ่ง กล่าวคือ ยืดเยื้อนาน บางกรณีก็เป็นยืดเวลาปี จึงจะมีการแบ่ง ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมากในสังคมตอนนี้ และบางครั้งอาจจะมีการเสียชีวิตอีกคนโดยที่ยังไม่ได้รับมรดกอีก เหตุเพราะแบ่งมรดกล่าช้า ทำให้ต้องแบ่งมรดกซ้ำซ้อนเพิ่มอีก ซึ่งจะทำให้เกิดปัญหาอื่นมากอีก และพบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้น ผู้มีสิทธิรับมรดกจัดการแบ่งมรดกเองไม่ได้แบ่งตามบทบัญญัติอิสลาม โดยเลือกคนที่ตนเองจะแบ่งให้เท่านั้น หรือเลือกคนที่ตนเองชอบ หรือเลือกแบ่งไม่เท่ากัน หรือผู้จัดการแบ่งมรดกไม่ได้มีความเชี่ยวชาญโดยตรง เลยทำให้การแบ่งทรัพย์สินไม่ลงรอยกัน

ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการแบ่งมรดกตามบทบัญญัติอิสลาม คือ ฝ่ายหญิงไม่ยอมรับส่วนแบ่งของตนเอง เพราะน้อยกว่าส่วนแบ่งฝ่ายชาย เกิดการอิจฉากันระหว่างผู้ได้รับส่วนแบ่ง แบ่งตามบทบัญญัติแล้วแต่ไม่ยอมรับส่วนแบ่งที่ตนเองได้รับ เกิดความไม่พอใจ นำมาซึ่งตัดความเป็นพี่น้อง ภรรยาระหว่างภรรยามีการแย่งชิงมรดกของสามี มีความล่าช้าในการแบ่งมรดก และขาดความรู้ทางด้านศาสนาว่าด้วยการแบ่งมรดก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมหวัง บินหะซัน (2549) ที่พบว่า มุสลิมไม่ให้ความสำคัญกับการแบ่งมรดกตามกฎหมายอิสลาม

สาเหตุที่เกิดปัญหาดังกล่าวอาจเกิดจากการขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการแบ่งมรดกตามบทบัญญัติอิสลาม พบว่า สาเหตุที่เกิดปัญหา เพราะว่า ความล่าช้าในการแบ่งมรดก กล่าวคือ เมื่อเจ้าของมรดกเสียชีวิตจัดการเรื่องจัดการศพ หนี้สิน และพินัยกรรมเสร็จเรียบร้อยแล้ว แต่ไม่ได้ดำเนินการแบ่งมรดกเลย ทำให้เวลายังยาวนาน จนบางครั้งเสียชีวิตอีกคนหนึ่ง และพบว่า สาเหตุที่เกิดปัญหา เหตุเกิดจากความไม่พอใจในสิ่งที่ถูกแบ่ง หรือไม่พอใจกับผู้จัดการแบ่งมรดกที่ทำการแบ่งมรดก ทำให้เกิดการทะเลาะกัน

ผลวิจัยจากแนวทางการแก้ไขปัญหการแบ่งมรดก พบว่า แนวทางการแก้ไขปัญห อีหาม่าจะเรียกทั้งสองฝ่ายมาประนีประนอม ให้นาสีฮัต พุดคุยปรับความเข้าใจกัน เนื่องจากอีหาม่าແຕ່ทำตามหน้าที่แบ่งมรดกตามบทบัญญัติอิสลามเท่านั้นเอง มิได้ทำหน้าที่ตัดสินว่าคนใดคนหนึ่งสมควรได้ เพราะว่าเรื่องมรดกเป็นเรื่องสิทธิของแต่ละคน หากมีการประนีประนอมกันได้สำเร็จ ถือว่าเป็นสิ่งที่ดี เพราะทุกคนนั้นเป็นพี่น้องกัน และพบว่า แนวทางการแก้ไขปัญห จัดการเรียนการสอน หรือจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการแบ่งมรดกตามบทบัญญัติให้สัปรุซในชุมชน เพื่อเพิ่มพูนความรู้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับวิชาการแบ่งมรดกตามบทบัญญัติ และจัดการอบรมให้ผู้ที่จะมาเป็นผู้จัดการมรดกเพื่อให้เกิดความชำนาญเฉพาะด้าน

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

- ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- หน้า 50

ชุมชนมุสลิม เขตเทศบาลเมืองนราธิวาส ที่ยังไม่ได้ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในพัฒนาต่อไป

3. ควรศึกษากระบวนการการแก้ไขปัญหาที่สิ้นสุดอย่างไร เพื่อนำข้อมูลมาเป็นแบบอย่างในการแก้ไขและพัฒนาชุมชนอื่น ๆ อีกต่อไป

รายการอ้างอิง

สมหวัง บินหะซัน. 2549. *การใช้กฎหมายอิสลามลักษณะมรคและพินัยกรรมในกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับประเทศไทย. (2542). *พระมหาคัมภีร์อัลกุรอานพร้อมความหมายภาษาไทย*. ซาอูดีอาราเบีย: ศูนย์กษัตริย์พะฮัดเพื่อการพิมพ์อัลกุรอาน

Al-Bukhari, A. A. M. I. (1999). *al-Jami^c al-Musnad Assoheh al-Mukhtasar min Umuri Rasulsallahualaihiwasallam*. Riyad: Darussalam.

การให้การสัมภาษณ์

เจ๊ะอามะ เจ๊ะบือราเฮง. อิหม่ามมัสยิดบุรณะ ชุมชนกำแพงตะโกะ. สัมภาษณ์โดยวรยุทธ์ อุเซ็ง เมื่อวันที่ 13 ตุลาคม 2559.

ซอฮีบลูฮาวี บินโม่ง. อิหม่ามมัสยิดยามาอียา อัลยากานี ชุมชนยะกัง 1. สัมภาษณ์โดยวรยุทธ์ อุเซ็ง. เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2559.

นิเวอาลี หะยีนีละ. หัวหน้าฝ่ายประนีประนอมของสำนักงานกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส. สัมภาษณ์โดยวรยุทธ์ อุเซ็ง เมื่อวันที่ 27 กันยายน 2559.

มาหามะหรือสะลี บินเซ็ง. อิหม่ามมัสยิดอิสติกลาล ชุมชนยะกัง. สัมภาษณ์โดยวรยุทธ์ อุเซ็ง เมื่อวันที่ 19 เมษายน 2559 และ 8 ตุลาคม 2559.

มุกดา สะมะ. อิหม่ามมัสยิดนุรูลฮูดา ชุมชนสุหยังตันหยง. สัมภาษณ์โดยวรยุทธ์ อุเซ็ง เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2559.

ยา มะสแม. อิหม่ามมานารูลฮูดา (มัสยิดประจำจังหวัดนราธิวาส) ชุมชนชายทะเล. สัมภาษณ์โดยวรยุทธ์ อุเซ็ง เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2559.

หะยียูนุส อาคูนซาดา. อิหม่ามมัสยิดอันนุร์ (ปาตาน) ชุมชนตลาดเก่า. สัมภาษณ์โดยวรยุทธ์ อุเซ็ง เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2559.

อับดุลรอย๊ะ มาหะมะ. อิหม่ามมัสยิดดาร์ลุคอยร์ ชุมชนยะกัง 2. สัมภาษณ์โดยวรยุทธ์ อุเซ็ง เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2559.

อับดุลฮาเล็ม อาแว. อิหม่ามมัสยิดกำแพงตะโกะ ชุมชนจือปอ. สัมภาษณ์โดยวรยุทธ์ อุเซ็ง เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2559.

สุลเช็นอาซาม หะยีตอละ. อีหม่ามมัศยิดมุฮัมมัดียะห์ (หอพิกา) ชุมชนเกาะลือแม. สัมภาษณ์โดยวรยุทธ์ อุซัยง เมื่อ
วันที่ 2 ตุลาคม 2559.